

РЕЦЕНЗИЯ

От Проф. д. ик. н. Тания Горчева,

С.А.”Д. А. Ценов” - Свищов

Относно дисертация на тема :

**„Икономически детерминанти и методи за измерване на фискалната стабилност
на единиците на местното самоуправление“
(Economic determinants and methods of measuring fiscal stability of local government
units)**

Автор: д-р СИЛВЕСТЕР БОГАЦКИ

**По процедура за придобиване на
научна степен „доктор на науките“, в професионално направление**

3.8 „Икономика“

ВЪВ ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УИВЕРСИТЕТ

„ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР“

ФАКУЛТЕТ „СОЦИАЛНИ, СТОПАНСКИ И КОМПЮТЪРНИ НАУКИ“

КАТЕДРА „ИКОНОМИКА“

1. Общ характер на депозирания ръкопис

а) Общ преглед и постановка на проблемите

Представеният ръкопис за дисертационен труд по посочената тема се намира **в завършена фаза на разработка**. Структурирана е върху следните **опорни точки** – финанси на публичния сектор в контекста на публичния дълг; децентрализация на публичните финанси; модели за фискална стабилност на местното самоуправление; фискална стабилност и нейните икономически условия. Дисертационният труд **е с обем от 319 страници** и се състои от увод, изложение в четири глави, заключение, списък с използвана литература и приложения. Съдържанието на всяка глава е разделено на отделни параграфи. Основният текст съдържа 75 таблици и 8 фигури. **Проучен е широк кръг от литературни източници в.т.ч. 115 монографии, 128 научни статии, 22 правни акта и 55 научни доклада**, както и експертни мнения на полски и английски език. Изложението се **отличава с изразен аналитичен дух**. Структурата е **добре изградена и обхваща всички съществени моменти** на очертания проблем. Изградената

структура на изследването отговаря на установените добри практики за подобен вид научен труд.

б) Бележки по въвеждането на дисертационния труд

Във въвеждащата част на изследването са разгърнати **необходимостта и значимостта на проблемите**, свързани с тенденциите за фискална стабилност; нейните модели и икономически детерминанти в контекста на теорията на публичните финанси; подходите и методите за изследване и класификация на факторите, влияещи върху фискалната стабилност на местното самоуправление. Аргументира се актуалността на темата, като се очертават значимите проучванията в областта на публичните финанси от различни автори и школи с цел установяване степента на разработеност на проблемите. **Прокарва се идеята, че в днешната динамична среда има нужда от допълване на знанията за стабилност в управлението на публичните финанси.** Въпреки, че темата за фискалната стабилност на местното самоуправление е **широко разглеждана и изследвана**, настоящият научен труд хвърля светлина и разглежда **малко познати досега** аспекти, каквито са методите и методологията за измерване на фискалната стабилност на местното самоуправление и особено разработването на адекватни стандарти за нейната оценка, отчитащи по-широка перспектива от правилата, посочени в законовите разпоредби, или критериите, приети от банки или рейтингови агенции.

Прецизно са формулирани **обектът** (система за оценяване на фискалната стабилност на местното самоуправление в Полша, в съответствие с действащите фактори) и **предметът** (фискалната стабилност на местното самоуправление в нейната комплексност и многопластовост, изискващи прилагането на адекватни методи за нейното измерване съобразно спецификата на функционирането на местните органи и структури). **Интегралната цел** се свързва с разработването на модел, описващ връзката между компонентите на фискалната структура на местното самоуправление и нейната вътрешна и външна среда. Целта е насочена към разработване на авторска концепция за измерване на бюджетната стабилност на общинските единици в Полша с тристепенна структура на местното самоуправление, която може да се приложи и към други страни от ЕС. Тази интегрална цел е декомпозирана в **четири конкретни цели**, които определят стъпките на изследването в отделните аспекти. На тази основа са формулирани **пет работни хипотези**, които фокусират етапите на предстоящия анализ, като се изследват влияещите фактори в аналитичен порядък. В контекста на рамката за провеждане на изследването кандидатът си поставя конкретни задачи, решаването на които следва да доведе до потвърждаване или отхвърляне на дисертационната теза. Декомпозирането на работните хипотези допринася за формулирането на **изследователската теза**, която акцентира върху това, че „фискалната стабилност на местното самоуправление е сложна и многопластова категория. Нейното поддържане е процес, който се влияе не само от системните условия, присъщи на самите публични финанси, но и от външни фактори, чийто характер и произход следва да се изследват, за да може да се установи тяхното влияние. При анализа на фискалната стабилност е необходимо да се вземат предвид краткосрочните, средносрочните и дългосрочните периоди, тъй като тя е динамична

концепция, фокусирана предимно върху дългосрочния хоризонт, което се отразява и в стабилността на местната фискална политика.

През периода 2002-2018г. авторът на представения дисертационен труд изпълнява функциите на Декан на факултета „Администрация и социални науки“ на Университет WSEI в Люблин, а от септември 2019г. остава като преподавател в посочения университет. Наред с това от март 2019г. той е председател на управителния съвет на компания за недвижими имоти.

2. Бележки и оценки в съдържателно отношение

В първа глава се изгражда **широк теоретичен фундамент**, който допринася за коректна постановка на изследваните проблеми. Представени са мнения, дефиниции, аспекти и подходи на различни автори от отделните времеви периоди, като се акцентира върху следните основни опорни точки:

- финансовото управление и икономическата политика на местните органи на самоуправление в Полша;
- изясняване на понятието „фискална стабилност“, като се вземат предвид различни изследователски перспективи от областта на икономическите науки, в контекста на микро- и макроикономическата стабилност в статичен план, но и в динамичен план – под въздействието на действащите фактори;
- финансова задлъжнялост и модели за изработване на финансови решения в стратегията за фискална стабилност на местното самоуправление.

Изследването **във втора глава** се фокусира върху системните условия на фискалната стабилност, произтичащи от спецификата на фискалния федерализъм и законодателната практика в Полша. Дефинира се понятието фискална стабилност в местното самоуправление, като се подчертават специфични характеристики съобразно регионалната определеност на местното самоуправление. Идентифицират се общите изисквания, благоприятстващи постигането на стабилност, както и съпътстващите ги бариери във фискалния федерализъм, съобразно неговата еволюция. Съгласно дефинирания предмет на изследването в теоретичен план се изгражда синтетичен измерител – Индексът на фискална стабилност (ИФС) – който интегрира множество диагностични променливи, наблюдавани в аналитичната рамка. Този подход отразява предположението, че фискалната стабилност не може да бъде директно наблюдавана или измервана с помощта на единични показатели, а по-скоро изисква комплексна методология, способна да обхване нейния сложен и многоизмерен характер. Индексът позволява не само да са направи оценка на нивото на фискална стабилност на отделните общини, но и да се анализира нейната променливост по отношение на сравними единици във времето.

В трета глава на изложението се анализира фискална стабилност в конкретните икономически условия - нейните **модели и икономически детерминанти в контекста**

на теорията на публичните финанси. Разкриват се различните подходи и методи за изследване и класификация на факторите, влияещи върху фискалната стабилност на местното самоуправление. Провежда се анализ, въз основа на който се изгражда класификация на факторите, които влияят върху фискалната стабилност на местните единици за самоуправление. Класификацията се основава на два основни критерия. Първият критерий засяга характера и спецификата на местното самоуправление в институционален, демографски и социален план и има неикономически характер. Вторият критерий засяга източниците и произхода на приходите, което позволява разграничаването на факторните влияния върху финансовата стабилност като вътрешни и външни.

В четвърта глава на изложението се обосновава методологичната конструкция и се провежда **емпиричното изследване. Прави се оценка** на фискалната стабилност на полските общини с помощта на синтетичния индекс на фискална стабилност (ИФС) за периода 2006-2023 година. **Предлагат се мерки** за икономическа подкрепа за предприемаческата дейност и за генериране на растеж с цел нарастване на собствените приходи. В емпиричното изследване се прилагат инструменти за статистически анализ, а именно: U тест на Ман-Уитни; тест за рангове със знаци на Уилкоксън; ANOVA тест на Крускал-Уолис; тест за независимост χ^2 ; тестове за структурния индекс; г-ковариация и корелация на Пийрсън; Rxy/rho корелация на Спийрман; и статистическо регресионно моделиране. С тяхна помощ се извършва:

- сравнителен анализ на приложените политики за стимулиране на икономическото развитие на общините, заедно с регулации за фискална стабилност и устойчиво местно развитие;
- функционален анализ, който позволява проследяването на причинно-следствените връзки на изследваните явления и процеси, влияещи върху функционирането и ефективността на фискалните правила в икономическата политика на общините;
- проследява се динамиката, което като подход за наблюдение на икономическата и на социалната специфика на функционирането на общините дава възможност за установяване на норма на финансовите задължения, с чиято помощ се поддържа финансовата стабилност.

Наред с това се прилага и многомерния сравнителен анализ (МСА), с чиято помощ се прави цялостна оценка на фискалната стабилност на изследваните общини.

Проведеното изследване в рамките на дисертационния труд третира и някои дискуссионни проблеми, включително:

- нарастващото значение на фискалната устойчивост в условията на съвременните макроикономически сътресения, каквито са съвременните финансови кризи, пандемичните кризи, геополитическата нестабилност и др.;

- ролята и значението на многостепенното управление за постигане на оптимални фискални резултати на ниво местно самоуправление;

- необходимостта от интегриране на нефискални детерминанти, каквито са ефикасността на управлението, институционалния капацитет и съблюдаване на социалния капитал във фискалния анализ;

- необходимостта от постигане на дългосрочна устойчивост при управлението на финансовите потоци, включително съблюдаване на принципите на социалната и екологична отговорност, както и прилагане на мениджмънт на съгласието в системата на местното самоуправление.

Анализирайки степента на разработеност на изследваната проблематика в представения дисертационен труд, можем да твърдим, че **едно от положителните качества** на проведеното изследване е фактът, че то **изгражда широка теоретична постановка с познавателно значение**, различаваща се от до сега съществуващи изследвания по темата за финансовата стабилност на местното самоуправление. **Положителен момент при емпиричната проверка** на теоретичните постановки е прилагането на **критичен подход** и отразяване на собственото отношение на автора по конкретните проблеми на изследването, каквито са очертаването на съвременните тенденции в приложните методи за финансова стабилност на местното самоуправление, още повече, че част от теоретичните постановки имат все още дискуссионен характер. Следва да се отбележи още, че в хода на разработката **авторът е спазил правилата на научната етика**, свързани с коректно цитиране на литературните източници.

Авторефератът отразява точно и пълно постановките и резултатите на дисертационния труд, като следва неговото съдържание. Той е в обем от 56 страници и е изготвен съобразно стандартните изисквания за самостоятелен научен труд.

3. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

В богатия на идеи, постановки и фактологичен материал могат да се открият няколко научни приноси, получени в резултат на извършеното дисертационно изследване, разграничени тематично в следните основни направления:

А) Фискално управление и мениджмънт на общините

- Разработена е цялостна рамка за управление на финансовата стабилност, основана на стратегическото финансово управление в местното самоуправление. Постигане на разработката е трансформирането на фискалната стабилност от аналитична концепция в оперативен инструмент за управление. Така се създава многоизмерна система, подкрепяща вземането на фискални решения, основани, както на доказани потребности така и на стратегическа необходимост. Това от своя страна позволява създаването и прилагането на системи за мониторинг и ранно предупреждение.
- Разработена е методология за непрекъснат фискален мониторинг на общините, която включва диагностични процедури, подкрепящи превантивния фискален надзор.

- Създаден е фундамент за сравнителен анализ, позволяващ обективни сравнения между структурно сходни общини, който позволява идентифицирането на, както на общите, така и на специфичните проблеми във фискалното управление.
- Разработва се методология, приложима в рамките на децентрализираните системи за публични финанси в целия Европейски съюз, която позволява приложимост в международни сравнителни изследвания на фискалната устойчивост и устойчивост на общините.

Б) Практическо приложение в дългосрочен план

- Предложеният модел представя възможности за модернизиране на системите за финансова стабилност в местното самоуправление.
- Той предлага подобряване на ефективността при разпределението на публичните ресурси с оглед, както на икономическите, така и на неикономическите факторни влияния.

4. Заключение

В заключение следва да подчертая усилията и труда на кандидата за създаването на предложения научен труд в неговата завършена форма. Установявам, че е застъпен и разгледан значим проблем в неговите актуални и слабо изследвани аспекти. Следва да се добави, че справката за изпълнение на критериите и изискванията към кандидатите за получаване на научна степен “Доктор на науките (икономика)”, представена от кандидата, показва резултат, с който се надвишават минималните национални изисквания. В справката за публикации по темата на дисертационния труд са посочени множество научни статии и други научни трудове, с което се удостоверява постоянство в научните търсения по темата и последователност в научните разработки. По тази причина препоръчвам на уважаемото научно жури да бъде присъдена посочената научна степен на д-р Силвестер Богацки .

Свищов

21.08.2026г.

/Проф. д.ик.н. Таня Горчева/